FABRICA DE ZAHĂR „IȚCANI" S. A. R. ÎN PERIOADA MARII DEPRESIUNI ECONOMICE. PREȚUL DURER OS AL SUPRAVIEȚUIRII

MIHAI-AURELIAN CĂRUNTU

The "Iţcani" S.A.R. Sugar Factory during the great economic depression. The painful price of survival

(*Abstract*)

In his study, the author analyzes the effects of the Great Depression of the interwar period on Sugar Factory "Iţcani" S.A.R. Decreased domestic consumption of sugar and sugar prices fall, financial-economic consequences were devastating the industry. Production was drastically reduced, there were periods of inactivity, and the number of employees and salaries have been reduced drastically. In this context there is government intervention to regulate production and sale of sugar.

Keywords: Sugar Factory "Iţcani", W. Dinerman, Great Depression production, price, Sugar Office, Sugar Law.

Piatra de temelie a Fabricii de Zahăr „Iţcani" S.A.R. a fost pusă la 18 martie 1927, în cadrul unei ceremonii la care au fost invitate să participe oficialităţile oraşului, în frunte cu primarul Sucevei, dr. N. Polonic[1]. Întreprinderea a fost construită pe malul râului Suceava, în apropierea gării Iţcani şi la încrucişarea şoselelor Câmpulung–Suceava–Botoşani, Fălticeni–Suceava–Cernăuţi Brăeşti–Suceava–Dorohoi. Iniţiativa colonelului Alexander Tilleman privind înfiinţarea unei fabrici de zahăr la Iţcani urmărea redresarea economică a regiunii, prin relansarea activităţii industriale, impulsionarea dezvoltării agriculturii şi satisfacerea cerinţelor tot mai mari ale pieţei[2]. Astfel, până în anul 1929, consumul de zahăr pe cap de locuitor a înregistrat o creştere, de la 7,2 kg în 1925, la 8,3 kg în 1929[3]. La

[1] Serviciul Judeţean Suceava a Arhivelor Naţionale (în continuare se va cita: S.J.S.A.N.), Fond *Primăria judeţului Suceava*, d. 21/1927, f. 1.

[2] Vezi *Actul Constitutiv* în „Monitorul Oficial", Bucureşti, nr. 43, 25 februarie 1927 p. 2454–2456.

[3] *Enciclopedia României*, vol. IV, Bucureşti, 1943, p. 922.

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)

doar şapte luni de la punerea pietrei de temelie, în 27 octombrie 1927, era produs primul lot de zahăr „made în Suceava"[4].

Conducerea unităţii din Iţcani s-a confruntat de la început cu probleme dintre cele mai diverse, ca de pildă asigurarea ritmică cu materie primă, creşterea randamentului de fabricaţie, diversificarea producţiei şi încadrarea cu personal de specialitate. Noua fabrică trebuia să se impună în primul rând pe piaţa din nordul Moldovei, dominată de o concentrare masivă de întreprinderi producătoare de zahăr. Concurenţa din regiune era reprezentată de puternica grupare formată de cele trei unităţi din judeţul Cernăuţi – „Lujeni", „Jucica" şi „Crisciatec" –, la care se adăugau fabricile de la Ripiceni (jud. Botoşani) şi Zarojani (jud. Hotin)[5].

România se încadra printre ţările cu o producţie modestă de zahăr din sfeclă, după cum rezultă din cifrele comparative, exprimate în tone, oferite de *F. O. Light's Monthly Report* într-un tabel, pe care îl redăm parţial[6]:

Ţara	1927/1928	1928/1929	1929/1930
Germania	1 664 412	1 851 262	1 850 000
Cehoslovacia	1 239 155	1 042 948	1 025 000
Franţa	863 206	903 075	840 000
Polonia	566 961	756 889	850 000
Ungaria	186 701	220 062	240 000
România	**139 522**	**130 000**	**80 000**
Bulgaria	42 977	29 870	40 000

Ţările europene (inclusiv U.R.S.S.) au produs în anul 1929 nu mai puţin de 8 467 327 tone de zahăr. Stocul mondial vizibil de zahăr a crescut de la 2 408 600 tone în 1928, la 3 033 192 tone în 1929. În pofida faptului că piaţa dădea semne de saturaţie, unele ţări îşi propuneau dezvoltarea activităţii în acest sector. Spre exemplu, Cehoslovacia avea nevoie de o suprafaţă mai extinsă cu sfeclă de zahăr în campania din 1929/30, deoarece numărul fabricilor sale de zahăr a sporit de la 141 la 151, iar Polonia a obţinut în această campanie o producţie mai mare cu 14% faţă de cea precedentă[7]. În mod evident, şi în acest domeniu se creau toate premisele pentru declanşarea unei crize de supraproducţie, care va produce mari pierderi, blocând schimburile internaţionale cu produsele specifice industriei zahărului.

Semnele Marii Crize s-au făcut simţite în România încă din 1928, an cu o producţie agricolă submediocră, marcat de lipsa unui program unitar în orientarea politicii economice şi a oricărei colaborări între guvern şi iniţiativa privată. În aceste condiţii, stabilizarea parţială a leului, realizată cu un an în urmă, nu a reuşit

[4] S.J.S.A.N., Fond *Primăria judeţului Suceava*, d. 32/1947 f. 84v.

[5] *Indicatorul industriei româneşti. 1938*, Bucureşti, f. a., p. 454–456.

[6] „Corespondenţă Economică". Buletinul Ministerului de Industrie şi Comerţ, Bucureşti, nr. 11–12, noiembrie–decembrie 1929, p. 38–39.

[7] *Ibidem*.

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)

să reglementeze situaţia financiară datorită unei balanţe comerciale dezechilibrate[8]. Astfel, 1928 „a fost un an de gravă criză", deoarece producţia slabă de porumb a compromis exportul, taxele vamale au scumpit mărfurile de import, iar puterea de cumpărare a populaţiei a scăzut[9]. Într-un referat, susţinut în şedinţa din 1 august 1929 a Camerei de Comerţ şi Industrie Cernăuţi, se trăgea un veritabil semnal de alarmă: „Balanţa noastră comercială este pasivă, bugetul statului arată un deficit, desfacerea articolelor industriale indigene şi ale celor importate s-a redus aşa de mult în urma scăderii puterii de cumpărare şi de consumaţie a populaţiunii, încât se micşorează şi producţiunea în consecinţă. Criza economică a cuprins toate ramurile economice din toate regiunile noastre. Numărul falimentelor, al concordatelor şi al moratoriilor au atins o cifră neînregistrată încă până-n prezent"[10].

Anul 1929 a debutat promiţător, ca urmare a stabilizării monedei naţionale şi a încheierii împrumutului extern în februarie, efecte pozitive care au durat scurt timp. Balanţa comercială activă înregistrată în luna august, precum şi alţi indicatori economici favorabili, creau falsa impresie că actuala criză „e pe cale de tămăduire, dacă se va urma de către conducători un program de economii bugetare şi se va creia acele instituţii financiare, menite să dea un nou impuls şi o nouă viaţă agriculturii noastre"[11]. A urmat criza din Germania, care a afectat direct Bucovina[12] – deoarece comerţul cu lemn şi cereale îşi avea drept principal debuşeu Germania – şi apoi *crah*-ul de la Bursa din New York, din 29 octombrie, numită „Marţea Neagră", cu efecte devastatoare la nivel global[13]. Pentru Bucovina *„este anul celei mai pronunţate depresiuni după prăbuşirea Austriei"* (s. n. – M.-A. C), deoarece „a sporit înspăimântător şomajul şi în circumscripţia noastră, unde de altfel mai înainte fusesem scutiţi de această nenorocire". Exportul s-a prăbuşit, puterea de cumpărare şi consumul populaţiei s-a redus drastic, ajungându-se „într-o cumplită criză de desfacere"[14]. În consecinţă, industria creată în ultimii ani, care s-a dezvoltat în spatele unei politici protecţioniste, nu a mai putut face faţă concurenţei celei din Vest, producţia fiind mai mare decât puterea de absorbţie a pieţii interne.

[8] C. C. Damian, *Evoluţia crizei în România. Studiu economico-social*, Bucureşti, 1936, p. 25–27. Stabilizarea leului a fost posibilă în urma împrumutului a 120 milioane de dolari. la începutul anului 1929, de la un grup financiar condus de Bank of Blair din New York. Cf. Henri Prost, *Destinul României (1918–1954)*, Bucureşti, Editura Compania, 2006, p. 84.

[9] „Buletinul Oficial al Camerei de Comerţ şi Industrie Cernăuţi", Cernăuţi, anul IV, nr. 15, 1929, p. 27.

[10] *Ibidem*, p. 26.

[11] „Buletinul Bursei Bucureşti", Bucureşti, nr. 1, octombrie 1929, p. 45.

[12] Spre exemplu, importul german de cereale a scăzut, din punct de vedere valoric, în anul 1931, cu 77%, iar cel de cherestea cu 46%. Cf. „Corespondenţă economică". Buletinul Ministerului de Industrie şi Comerţ, anul XIV, nr. 3, martie 1932, p. 6.

[13] J. A. S. Grenville, *A History of the World. From the 20th to The 21st Century*, Routlege, 2005, p. 153.

[14] „Buletinul Oficial al Camerei de Comerţ şi Industrie Cernăuţi", anul V, nr. 4, 1930, p. 142–143.

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)

Marea depresiune economică din perioada 1929–1933, care a avut consecințe și în anii imediat următori, a afectat în mod profund industria zahărului din țara noastră și, implicit, Societatea „Iţcani". În 1928, fabricile de zahăr din Bucovina, „Jucica", „Lujeni" și „Crisciatec", au fuzionat într-un singur consorțiu, dar, un an mai târziu, ultima și-a sistat activitatea. În pofida acestui fapt, producția celor două unități, în campania 1929–1930, se ridica la 1 839 de vagoane de zahăr, din care 1 197 erau produse de „Jucica"[15]. Potrivit datelor oferite de Camera de Comerț și Industrie Cernăuți, în aceeași perioadă, producția Societății „Iţcani" ar fi reprezentat 700 de vagoane de zahăr, dar, alte surse consultate de noi, indică o producție sensibil mai mică, cantitatea menționată fiind realizată în campania din 1928–1929. Totodată, comercializarea producției tuturor fabricilor de zahăr din țară, cu excepția celor basarabene, a fost reglementată printr-un Birou de desfacere[16].

Pentru a reduce stocurile de zahăr rămase din campania trecută, s-a micșorat suprafața cultivată cu sfeclă la 1 338 ha, de pe care s-au recoltat 2 547 de vagoane, care reprezintă o cantitate de 365 de vagoane de zahăr. La ședința din 22 noiembrie 1930, ținută la sediul Societății de la București (Calea Victoriei, nr. 11, clădirea Grand Hotel), administratorul-delegat, W. Dinerman, preciza că, „în cursul acestui exercițiu, Fabrica «Iţcani» a avut de susținut, cu celelalte din Oficiu, o serioasă luptă de concurență contra fabricei «Zarojani», care nu face parte din Oficiu și care a răpit acestuia o parte din clientelă". În același timp, datorită crizei economice, consumul nu a crescut și „este astăzi cu mult sub nivelul statelor culturale"[17]. În perioada 1929–1930 s-a reușit totuși obținerea unui beneficiu net de 10 912 545 610 lei, ce a fost repartizat sub formă de dividende: 5%+5% (al doilea dividend) și 10 +2%, Consiliului de Administrație[18].

Procesul de fabricație din campania 1930–1931 s-a încheiat la 17 ianuarie, după 99 de zile, din care s-au lucrat efectiv 93 zile, iar timp de șase zile instalațiile au fost oprite pentru curățenie și reparații. Fabrica a contractat 2 772,8 ha de sfeclă, din care s-au recoltat 2 596 ha. În acest timp au fost prelucrate 5 780,2 vagoane de sfeclă și s-au produs aproximativ 800 de vagoane de zahăr[19]. La cantitatea menționată s-au mai adăugat 40 tone de zahăr brut, 2 300 tone melasă improprie alimentației și 2 250 tone borhot uscat de sfeclă[20]. La nivelul întregii Bucovine s-au obținut următoarele cantități de zahăr[21]: Fabrica din Jucica – 2 074 vagoane; Fabrica din Lujeni – 1 000 vagoane; Fabrica din Iţcani – 805 vagoane; Fabrica din Crisciatec – 1 421 vagoane; total – 6 300 vagoane.

[15] *Ibidem*, p. 158.
[16] *Ibidem*.
[17] S.J.S.A.N., Fond *Primăria județului Suceava*, d. 1/1927–1936, p. 28–29.
[18] *Ibidem*, d. 2/1928–1948, p. 12.
[19] *Ibidem*, d. 1/1927–1936, p. 35.
[20] Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare se va cita: A.N.I.C.), Fond *Ministerul Industriei și Comerțului. Direcția Statistică Industrială*, d. 622/1929–1940, *Statistica industrială 1930*, p. 14.
[21] „Buletinul Oficiul al Camerei de Comerț și Industrie Cernăuți", nr. 4–6, 1931, p. 187.

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)

În concluzie, s-au obţinut cu 1 000 de vagoane mai mult decât în ultima campanie (aproximativ 40% din producţia României), în timp ce producţia întregii ţări (fără fabrica necartelată de la Zarojani) a ajuns la 15 159 de vagoane. Supraproducţia de zahăr a complicat şi mai mult problema găsirii unor noi pieţe de desfacere „şi a pus pe tapet chestiunea promovării exportului de zahăr, prin acordarea de prime de export"[22].

Administratorul-delegat W. Dinerman a expus Consiliului de Administraţie, întrunit în 25 februarie 1931, „abuzurile ce se fac la Oficiul de Vânzare al Zahărului, abuzuri care duc la o dezorganizare a vânzării". Drept urmare, Societatea „Iţcani" a fost nevoită să înainteze Comisiei de Arbitri un proces de reziliere a contractului încheiat cu Oficiul[23]. Procesul intentat a fost pierdut de conducerea fabricii din Iţcani, care avea totuşi să constate, în iulie 1931, că în urma acestuia „s-au făcut la Oficiu schimbări radicale în bine"[24].

Conflictul cu Oficiul a continuat în anul următor, acesta fiind considerat o instituţie neviabilă din cauza „nedreptăţii distribuirii cotelor", care permiteau unor grupuri de fabrici să absoarbă cote nejustificat de mari pentru unităţi vechi, scoase din uz, dar pe care le fructificau la maxim alte întreprinderi. Astfel, unităţile mici, cum era Societatea „Iţcani", „se văd stingherite în exploatarea lor, prin micimea cotei, neputând utiliza capacitatea de prelucrare"[25]. La acest punct de vedere s-au raliat şi fabricile de zahăr din Arad, Chitila şi Zarojani. În toamna anului 1932, datorită informaţiilor cu privire la iminenta intrare în funcţiune a Fabricii de Zahăr „Freidorf", din apropierea Timişoarei, care se găsea în legături financiare cu fabrica din Arad, s-a hotărât în unanimitate ca Societatea „Iţcani" să facă uz de clauza care îi permitea să rezilieze contractul cu Oficiul de Vânzare al Zahărului în termen de 6 luni de zile[26].

În perioada crizei economice, preţul sfeclei şi cel al zahărului au cunoscut fluctuaţii importante, care nu au fost de cele mai multe ori în avantajul industriei de profil. Pentru a armoniza regimul culturii sfeclei de zahăr cu procesul de fabricaţie, s-a constituit, pe lângă Ministerul de Industrie şi Comerţ, Comisia mixtă a zahărului, compusă din reprezentanţii cultivatorilor, câte un reprezentant al fiecărei fabrici de zahăr şi doi delegaţi din partea ministerelor de resort. Principalele atribuţii ale comisiei mixte erau următoarele: elaborarea anuală a convenţiei şi a contractului-tip dintre cultivatori şi fabricanţi; stabilirea în fiecare an a cantităţii de zahăr ce trebuie fabricată şi suprafaţa necesară să fie însămânţată cu sfeclă de zahăr; fixarea preţului zahărului în raport cu preţul zahărului consumat în interior şi a celui ce urmează să fie exportat; medierea litigiilor care s-ar ivi între cultivatori şi fabrici. Fiind un organ consultativ, în caz de dezacord, Comisia mixtă era supusă

[22] *Ibidem.*
[23] S.J.S.A.N., Fond *Primăria judeţului Suceava*, d. 1/1927–1936, p. 36.
[24] *Ibidem*, p. 39.
[25] *Ibidem*, p. 50–51.
[26] *Ibidem.*

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)

judecății unui organ de arbitraj, iar divergențele dintre arbitri erau supuse judecății Înaltei Curți de Casație. Astfel, hotărârile adoptate deveneau obligatorii pentru toate fabricile de zahăr și pentru cultivatori[27].

În urma tratativelor purtate la Ministerul Industriei cu reprezentanții cultivatorilor din Comisia mixtă în primăvara anului 1931, problema a fost rezolvată prin intervenția delegației economice a Guvernului. Prețul era stabilit la 10 600 lei vagonul de sfeclă predată fabricilor în toamna anului 1930, iar diferența de 2 600 lei/vagon urma să fie achitată în cel mai scurt timp cultivatorilor. În acest fel fabricile aveau posibilitatea să-și desfacă surplusul de zahăr rezultat din campania 1930–1931 la prețul actual, pe piața internă, până la epuizarea stocurilor[28]. Un bilanț al producției Societății „Ițcani" pe ultimii patru ani se prezenta în felul următor[29]: 1927/1928 – 251 vagoane de zahăr; 1928/1929 – 683; 1929/1930 – 472; 1930/1931 – 798.

Pentru reducerea stocului de zahăr existent în țară, pentru campania 1931–1932, fabricile urmau să cultive cu sfeclă o suprafață redusă cu 15 000 ha. La acesta se adăuga protecția vamală, deja în vigoare, măsuri care încercau să instituie un regim stabil în cadrul industriei zahărului pe o durată de doi–trei ani. În consecință, conducerea Societății „Ițcani" a hotărât ca, în campania din 1931–1932, fabrica să nu mai fie pusă în funcțiune, „pentru a evita o aglomerare de stocuri noi de zahăr și a permite lichidarea celor vechi"[30]. Potrivit datelor cuprinse în *Raportul statistic pe anul 1931*, numărul angajaților întreprinderii s-a redus drastic. Astfel, au fost menținuți doar șapte lucrători calificați și 18 necalificați, iar personalul de conducere și ajutor a scăzut la 18 persoane, față de 52 în anul precedent[31].

În cadrul ședinței Consiliului de Administrație din data de 16 februarie 1932, W. Dinerman constata că, în urma supraproducției din ultimul an, la care se adaugă stocul din campaniile trecute și scăderea consumului datorită crizei economice generale, era posibil ca și în viitoarea campanie „numai una sau două fabrici din țară vor lucra"[32]. Viitorul se prezenta și mai sumbru pentru această industrie deoarece, în urma campaniei de presă dezlănțuite de o serie de „foi de scandal" din capitală, Guvernul și-a încălcat propriul angajament (în mod formal, prin semnătura ministrului Industriei, se garanta, pe timp de trei ani, prețul zahărului), trecând în 19 decembrie 1931 la o primă reducere, cu cinci lei, a prețului zahărului. O a doua lovitură din partea executivului a venit la 15 martie 1932, când, „cu totul arbitrar" și „în disprețul convențiunilor existente", a aplicat o nouă reducere a prețului, cu patru lei, care a produs industriei zahărului o pierdere evaluată la 960

[27] C. Hamangiu, *Codul General al României. Legi uzuale*, vol. XXI, *1933*, București, 1934, p. 266–267.

[28] S.J.S.A.N., Fond *Primăria județului Suceava*, d. 1/1927–1936, p. 39.

[29] *Ibidem*, p. 46.

[30] *Ibidem*, p. 38.

[31] A.N.I.C., Fond *Ministerul Industriei și Comerțului. Direcția Statistică Industrială*, d. 622/1929–1940, *Statistica industrială – 1931*, p. 19–19v.

[32] S.J.S.A.N., Fond *Primăria județului Suceava*, d. 1/1927–1936, p. 40.

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)

milioane de lei[33]. După cele două reduceri de preţ, Fabrica de Zahăr din Iţcani a suferit o pagubă de 42 milioane de lei, datorită deprecierii stocului de zahăr, care era de 516 vagoane în 1931 şi 447 vagoane în martie 1932[34].

În şedinţa Consiliului din 8 octombrie 1932 s-a precizat în mod deschis că toate aceste pierderi se datorau „măsurilor luate de Guvern împotriva angajamentelor sale şi deci sunt rezultate independent de buna gospodărire a Societăţii noastre"[35]. Pentru reducerea costului de producţie şi sporirea productivităţii s-au adoptat diverse modificări utilajului în scopul automatizării operaţiilor. Astfel, la saturaţia de zeamă s-au modificat conductele pentru lucru continuu şi toate conductele de scos apă condensată de la staţia de evaporaţie, iar producţia de zahăr cubic s-a simplificat. Capacitatea de prelucrare zilnică s-a mărit cu două vagoane, iar numărul lucrătorilor s-a micşorat cu 24 pe zi în comparaţie cu ultima campanie[36]. Chiar şi în acest context economic, complet defavorabil, Societatea „Iţcani" a obţinut un beneficiu minim de 687 575,50 lei, dar care nu permitea plata niciunui dividend[37].

Alte pierderi au fost datorate neînţelegerilor dintre diverşii producători de zahăr, chiar dacă în mod formal aparţineau aceluiaşi cartel. Scurta „dizidenţă" de o lună a fabricilor „Bod" şi „Tg. Mureş" a creat o „luptă de concurenţă" între acestea din urmă şi cele rămase în Oficiu, astfel că în unele zone din ţară preţul zahărului a scăzut la 24 de lei, faţă de preţul maximal de 28 de lei fixat de Guvern[38]. Pe piaţa din Cernăuţi, dominată de monopolul fabricilor din nordul Bucovinei, preţul în detaliu al zahărului, în decembrie 1931, era cuprins între 37 şi 40 de lei kg, cea mai ridicată limită inferioară la nivelul României Mari[39].

Pentru eliminarea concurenţei se recurgea la cele mai neortodoxe metode. Spre exemplu, o serie de fabrici din cartel i-au propus lui W. Dinerman cedarea cotei Societăţii „Iţcani", în schimbul unei indemnizaţii în bani, astfel încât fabrica să nu lucreze nici în campania 1932–1933. Această propunere era greu de acceptat, în condiţiile în care „un nou an de inactivitate ar însemna ruinarea materialelor şi reducerea maşinilor la starea de fier vechi"[40]. Drept urmare, s-a stabilit susţinerea unei campanii reduse pentru acoperirea strictului necesar de zahăr, evaluat la 150–170 de vagoane. În acest scop, se prevedea contractarea sfeclei exclusiv cu cultivatorii din apropierea fabricii, astfel încât acestora să li se ofere posibilitatea

[33] *Ibidem*, p. 45.
[34] *Ibidem*, p. 52.
[35] *Ibidem*.
[36] A.N.I.C., Fond *Ministerul Industriei şi Comerţului. Direcţia Statistică Industrială*, d. 622/1929–1940, *Statistica industrială – 1932*, p. 31.
[37] S.J.S.A.N., Fond *Primăria judeţului Suceava*, d. 1/1927–1936, p. 41.
[38] *Ibidem*, p. 45.
[39] „Corespondenţă Economică". Buletinul Ministerului de Industrie şi Comerţ, anul XIV, nr. 1–2, ianuarie–februarie 1932, p. 9.
[40] S.J.S.A.N., Fond *Primăria judeţului Suceava*, d. 1/1927–1936, p. 46.

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)

„să-şi valorifice în mod avantajos munca agricolă”[41]. Pentru a asigura desfăşurarea cu succes a noii campanii a fost angajat pe postul de director tehnic A. Horovitz, sosit de la Fabrica „Zarojani”, persoană care a mai deţinut această funcţie la Societatea „Iţcani” în 1927[42]. Totodată, s-a dublat numărul lucrătorilor calificaţi, de la şapte în urmă cu un an la 14, dar numărul celor necalificaţi a fost redus la nouă[43]. Campania de prelucrare din toamna anului 1932 a durat doar 33 zile şi a avut drept rezultat producerea a 1 621 436 kg de zahăr, în condiţiile în care exista un stoc vechi de zahăr de 2 332 597 kg[44].

O grea pierdere pentru Societatea „Iţcani”, în acea perioadă de grele încercări prin care trecea industria românească, o reprezintă decesul, la 4 martie 1933, a lui W. Dinerman, administratorul-delegat, „iniţiator, fondator şi conducător neobosit al fabricii de zahăr”, în locul său fiind desemnat S. Dulberg[45]. Consiliul de administraţie (inclusiv cenzorii) era format la acea dată din următoarele persoane: I. V. Stârcea (preşedinte), dr. E. Popovici[46], C. M. Popovici, H. Gatkiewicz, ing. Iacobovici, ing. A. W. Dinerman, Alex. Einhorn, C. Garoflid, N. Schapira, N. D. Chirculecu, Al. Tilleman, S. Dulberg; cenzori: M. Butculescu, I. Gametiu, M. Herşcovici, dr. D. A. Popovici, I. Vasilescu-Notara, M. Micu. Valoarea totală a investiţiilor Societăţii „Iţcani” la data de 31 decembrie 1933 era de 162 827 332 lei[47].

În data de 1 mai 1933 s-a desfiinţat Oficiul Zahărului, astfel că fiecare dintre fabricile componente şi-au recăpătat libertatea în politica de vânzări, „ceea ce pe de altă parte însă, înseamnă şi ivirea unei concurenţe de preţ pe piaţa de zahăr”. Pentru a evita acest lucru şi o eventuală „sindicalizare forţată”, fabricile de zahăr au intrat în tratative pentru reconstituirea cartelului într-un nou Oficiu[48]. Datorită amplasării din punct de vedere geografic a Societăţii „Iţcani” într-un raion comun de vânzare cu fabricile din nordul Bucovinei, s-a ajuns la un „acord amiabil” cu unităţile cu acelaşi profil de la Lujeni, Jucica, Ripiceni şi Crisciatec, în scopul de a evita „o concurenţă acerbă în imediata ei apropiere”[49]. În aceste condiţii, stocurile existente de zahăr s-au redus treptat, de la 143 de vagoane la 1 mai 1933, la 72,5 vagoane în iulie 1933[50].

[41] *Ibidem*, p. 47.

[42] *Ibidem*.

[43] A.N.I.C., Fond *Ministerul Industriei şi Comerţului. Direcţia Statistică Industrială*, d. 622/1929–1940, *Statistica industrială – 1932*, p. 27v–28.

[44] S.J.S.A.N., Fond *Primăria judeţului Suceava*, d. 2/1928–1948, p. 24.

[45] *Ibidem*, d. 1/1927–1936, p. 56.

[46] Eusebie Popovici (1863–1937) – profesor, preşedinte al Societăţii „Şcoala Română” din Suceava, primul primar român al Sucevei după 1918, membru al Congresului General al Bucovinei, parlamentar în perioada 1920–1921 şi 1926–1927. Cf. Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. II, Suceava, 2004, p. 247.

[47] A.N.I.C., Fond *Ministerul Industriei şi Comerţului. Direcţia Statistică Industrială*, d. 622/1929–1940, *Statistica industrială – 1933*, p. 33v–35.

[48] S.J.S.A.N., Fond *Primăria judeţului Suceava*, d. 2/1928–1948, p. 59–60.

[49] *Ibidem*, p. 71.

[50] *Ibidem*, p. 68–69.

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)

Legea zahărului a instituit amenzi foarte mari împotriva întreprinderilor care nu lucrează, mergând până la retragerea autorizaţiei de funcţionare. În primul an de încetare a lucrului, „fără un motiv de forţă majoră", fabrica urma să plătească de 40 ori taxa de licenţă anuală; dacă acest lucru se repeta în decurs de cinci ani, amenda sporea de 100 de ori, iar în caz că unitatea nu lucra timp de trei ani consecutiv, ea îşi pierea definitiv autorizaţia de funcţionare[51]. Drept urmare, propunerile privind neactivarea fabricii prin cedarea cotei sau închirierea acesteia, au fost respinse de toţi membrii Consiliului, „aceste soluţii fiind antilegale şi pe deasupra oneroase, deci lipsite de interes"[52]. În vederea finanţării campaniei din 1933–1934, direcţiunea a primit mandatul de a începe tratative cu Societatea Naţională de Credit Industrial, în vederea obţinerii unui credit de 25 milioane de lei şi să încerce obţinerea reducerii dobânzilor la unele împrumuturi mai vechi de la Banca „Moldova"[53].

În anul 1933 au funcţionat în Bucovina doar două fabrici de zahăr. Este demn de reţinut faptul că, în condiţiile gravei recesiuni economice, au continuat să reziste pe piaţă două mici unităţi, de la Slobozia-Bănilei şi Stupca, care au produs 103 vagoane de glucoză şi zahăr extras din struguri[54].

În această perioadă, conducerea fabricii de zahăr era tot mai mult presată de plata utilajelor expediate de la Českomoravska-Kolben-Danek din Praga, între anii 1927 şi 1930. Până în martie 1933 Societatea „Iţcani" „a executat în mod punctual toate obligaţiunile ei de plată faţă de sus-arătata societate". În acel an fabrica a intrat „în dificultăţi" şi a reuşit să obţină o nouă reeşalonare de plată a restanţei în rate săptămânale a 20 000 kč (coroane cehoslovace). Societatea cehoslovacă a înţeles greutăţile prin care trecea Fabrica „Iţcani", acceptând un nou aranjament şi reducerea creanţei de la 815 139[30] kč la 644 529[88] kč, sold care urma să fie plătit în rate lunare începând cu data de 15 ianuarie 1936, cu precizarea că „la suma redusă nu va curge nici o dobândă"[55].

Întreprinderile „Škoda" aveau o creanţă împotriva Societăţii „Iţcani" pentru instalaţiile livrate, la care s-au adăugat dobânzile acumulate în cursul anilor. Reprezentanţii acestei firme au somat, în repetate rânduri, conducerea fabricii de zahăr să achite această datorie, care a ajuns la sfârşitul anului 1935 la 307 415 kč. Datorită situaţiei dificile provocate de concordatul Băncii „Moldova" şi conjuncturii nefavorabile din timpul concurenţei, nu s-a putut oferi nici o formă de aranjament financiar Societăţii „Škoda". Din acest motiv, Societatea „Iţcani" a fost dată în judecată şi condamnată în Cehoslovacia, dar împotriva sentinţei s-a făcut recurs pentru procedură incompletă. Societatea „Škoda" a propus, la începutul

[51] C. Hamangiu, *Codul General al României. Legi uzuale*, vol. XXI, 1933, Bucureşti, 1934, p. 259.

[52] S.J.S.A.N., Fond *Primăria judeţului Suceava*, d. 2/1928–1948, p. 63–64.

[53] *Ibidem*, p. 68–69.

[54] „Buletinul Oficial al Camerei de Comerţ şi Industrie Cernăuţi", nr. 4–6, 1934, p. 18.

[55] S.J.S.A.N., Fond *Primăria judeţului Suceava*, d. 2/1928–1948, p. 162–163.

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)

anului 1936, micşorarea creanţei la 124 032 kč (cu aproximativ 40%), sumă care trebuia să fie achitată în 24 de rate lunare egale de 23 560 de lei, la un curs al coroanei cehoslovace de 4,56 lei. În acest fel, creanţa, care urma să fie plătită prin „Comerţul Zahărului", se reducea în mod real cu 60%, deoarece cursul coroanei cehe, de 4,56 lei, era cu aproape un leu mai mic decât cursul oficiale de clearing[56].

Problema obţinerii unor credite, mai ales în anii crizei economice, era deosebit de dificilă, iar rambursarea lor aproape imposibilă, datorită dobânzilor mari şi a lipsei de lichidităţi, în condiţiile menţinerii unor stocuri de zahăr greu vandabile. În decembrie 1930 au debutat raporturile fabricii din „Iţcani" cu Banca Naţională a României, moment în care Banca „Moldova" a reescontat acceptele ce le deţinea la această societate, în valoare de opt milioane de lei, sumă care a ajuns la 92 950 000 lei în 30 septembrie 1931. Într-un singur an, „în urma stăruitoarelor cereri ale Băncii Naţionale a României", Fabrica de Zahăr „Iţcani" a achitat nu mai puţin de 28 490 000 lei, efort care „a sleit complet disponibilităţile (financiare, n. n. – M.-A. C.) Societăţii «Iţcani»", care a fost nevoită astfel să se adreseze Societăţii Naţionale de Credit Industrial pentru finanţarea campaniei de lucru[57]. Conducerea B.N.R. a profitat de faptul că solvabilitatea Societăţii „Iţcani" era periclitată şi a trimis pe adresa acesteia două scrisori, la 12 septembrie şi 20 octombrie 1933. În ultima scrisoare se preciza, pe un ton ultimativ, că, „dacă până la data de 1 No[i]embrie crt. nu ne veţi presenta toate actele necesare în vederea perfectării actului de cesiune asupra întregului teren, fabricii şi asupra instalaţiunilor ce posedaţi în comuna Iţcani, vom proceda imediat la executarea creanţei noastre"[58].

Conducerea fabricii de zahăr a fost nevoită să adopte un plan sistematic de achitare a datoriei sale către B.N.R., „fără grija unor scadenţe peste puterile ei financiare", drept pentru care a trimis, la 26 iunie 1933, Guvernatorului B.N.R. un *Memoriu* prin care solicita amortizarea datoriei sale, care se ridica la 68 260 000 lei, în termen de 18 ½ ani, cu începere de la 1 ianuarie 1934. Pentru garantarea plăţii la termen a cotelor de amortizare, urma să se înscrie în favoarea B.N.R. o ipotecă de rangul II asupra tuturor bunurilor Societăţii[59]. În vederea stabilizării situaţiei financiare s-au redus la maxim cheltuielile, în ianuarie 1934 inginerul Th. Iacobovici recomandând Consiliului de Administraţie „accentuarea măsurilor de extremă economie luate până acum, recurgând la o nouă amputare a salariilor (deja reduse) şi la o reducere a personalului Societăţii"[60].

Criza economică a provocat în România o scădere cu până la 61% a preţurilor en-gros ale producătorilor agricoli şi 44% pentru cele ale produselor industriale[61]. În cursul anului 1933 întreprinderea din Iţcani a obţinut următoarea

[56] *Ibidem*, p. 175.
[57] *Ibidem*, p. 78–79.
[58] *Ibidem*.
[59] *Ibidem*, p. 81–82.
[60] *Ibidem*, p. 92–93.
[61] „Buletinul Bursei Bucuresti". Bucuresti. anul V. nr. 9. septembrie 1933. p. 4.

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)

producţie, în funcţie de sortimente: 1 521,4 tone zahăr cubic, 3 013,3 tone zahăr tos, 1 251,2 tone melasă şi 1 100 tone borhot uscat[62]. Valoarea producţiei întreprinderii în 1933, socotită după preţul de vânzare (loco fabrică) a mărfurilor produse, a fost de 104 657 616 lei, având următoarele componente: a) valoarea materiilor prime (loco fabrică) consumate – 28 091 727 lei; b) valoarea totală a salariilor plătite personalului de conducere şi ajutător, lucrătorilor şi ucenicilor – 5 830 870 lei; c) valoarea totală plătită pentru curentul electric utilizat din afară şi combustibilului consumat – 3 230 136 lei; d) valoarea totală a impozitelor plătite – 992 495 lei; e) diverse alte posturi: dobânzi, amortizări, beneficii etc. – 66 512 388 lei[63]. În concluzie, valoarea producţiei Societăţii „Iţcani" a scăzut la aproape 1/2 faţă de anul 1929, când se ridica la 179 327 563 lei[64].

La începutul campaniei de fabricaţie 1933/1934, marile fabrici din ţară au redus preţul zahărului la 20 de lei/kg, preţ care era sub cel de producţie. Scăderea preţului la zahăr în urma desfiinţării cartelurilor a silit Societatea „Iţcani" să vândă la preţul de concurenţă, situaţie care a dus la un minus în încasări de 30 milioane de lei[65]. În cadrul Adunării generale a acţionarilor, din 31 martie 1934, s-a constatat că, „la vânzarea zahărului vechi am avut de suportat pagube enorme, întrucât preţul zahărului a fost hotărât de Guvern la 28 per. kg, deşi am fost obligaţi a plăti sfecla cu Lei 13 600 vagonul, corespunzător unui preţ de zahăr de Lei 36,75 kg". Totodată, zahărul din stocul vechi a fost vândut la „preţul de concurenţă", care a variat de la 28 la 19,50 lei pe kg[66].

Toate acestea explică pierderile în valoare de 10 366 941 lei înregistrate de Societatea „Iţcani" (prin adăugarea pierderilor din anul precedent, paguba totală se ridica la impresionanta sumă de 26 513 676,50 lei) care, în comparaţie cu situaţia celorlalte fabrici de zahăr din ţară, „sunt mai puţin grave"[67]. În încheiere, s-a tras concluzia că a fost „un an de sacrificii", care s-a caracterizat prin deprecierea unor mari cantităţi de zahăr din stoc, reducerea producţiei, „vânzarea dezordonată" şi „în pagubă"[68]. Piaţa internă, formată dintr-o populaţie legată de sectorul agricol, grav lovit de criză, în procent de aproximativ 80%, nu era capabilă să absoarbă întreaga producţie de zahăr. Astfel, consumul de zahăr pe cap de locuitor s-a redus la 4,5 kg în 1935–1936, şi a urcat uşor la 5,4 în 1937–1938, cu mult sub cel de dinaintea declanşării depresiunii economice[69].

Prin intermediul Legii zahărului s-a instituit un control asupra producţiei şi desfacerii acestui produs şi a celor derivate. Consumul intern era stabilit anual de

[62] A.N.I.C., Fond *Ministerul Industriei şi Comerţului. Direcţia Statistică Industrială*, d. 622/1929–1940, *Statistica industrială – 1933*, p. 37v.

[63] *Ibidem*, p. 38.

[64] *Ibidem*, *Statistica industrială – 1929*, p. 7.

[65] S.J.S.A.N., Fond *Primăria judeţului Suceava*, d. 2/1928–1948, p. 84.

[66] *Ibidem*, p. 25–26.

[67] *Ibidem*.

[68] *Ibidem*, p. 27.

[69] *Enciclopedia României*, vol. IV, Bucureşti, 1943, p. 922.

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)

către Oficiul de vânzare al zahărului şi Ministerul de Finanţe, care urmau să constate şi data când întreaga cantitate a fost complet desfăcută. Din acest moment şi până la sfârşitul anului, fabricile beneficiau de reduceri progresive de taxe „pentru cantităţile de zahăr puse efectiv în consumaţie peste media stabilită proporţional cu cota lor de participare la vânzarea totală în întreaga ţară"[70].

Conducerea Societăţii „Ţtcani" era conştientă de faptul că această concurenţă „ucigătoare" de pe piaţă, dacă ar continua, era în măsură să ducă la ruinarea industriei autohtone de zahăr. Având în vedere „înfrânarea acestei ofensive din partea societăţilor cu capital străin", care aveau avantajul de a nu plăti dobânzi, ca în cazul întreprinderilor româneşti, Directorul General Alexander Tileman-Pruncul, ce avea şi calitatea de deputat în Parlament, a contactat o serie de oficialităţi şi reprezentanţi ai industriei zahărului[71]. Împreună cu I. V. Stârcea au avut convorbiri cu ministrul Industriei şi un subsecretar de stat, susţinând necesitatea încheierii unui nou acord de vânzare între fabrici. Acesta din urmă a atras atenţia că Societatea „Ţtcani" reprezintă „un capital important românesc, atât ca acţionari, care sunt toţi români, cât şi ca (sic!) creditori – Banca Naţională şi Banca Românească – că este vorba şi de interesele unei importante categorii de cultivatori din Bucovina şi din Nordul Moldovei, a cărei protegiuire se impune prin toate mijloacele"[72].

La 15 martie 1934 fabricile de zahăr au ajuns la un acord privind încetarea concurenţei dintre ele şi la „o îmbunătăţire a preţurilor"[73]. Din anumite motive, acesta nu a fost un contract de cartel, ci s-a mărginit la un *Gentlemen's agreement*, care a fost acceptat de toate fabricile. În iulie 1934, când trebuia să fie semnat contractul definitiv, a intervenit „defecţiunea" fabricii din Timişoara, conducerea acesteia considerând că persoanele ce au reprezentat-o la prima întâlnire nu au avut mandat. Fără participarea fabricii bănăţene, Societatea „Danubiana" a refuzat semnarea acordului şi a trecut la reducerea preţurilor. Astfel, din această lună a debutat o nouă perioadă de concurenţă, ce a făcut ca piaţa să fie „complet desorientată şi foarte rezervată, aşa că chiar (sic!) la preţuri reduse vânzările merg foarte greu"[74].

În anul 1934, conducerea Societăţii „Ţtcani" a luat măsuri pentru înfiinţarea de depozite proprii de zahăr în următoarele oraşe: Bucureşti, Iaşi, Piatra Neamţ, Ploieşti, Constanţa, Bacău, Bârlad, Vaslui, Tecuci, Râmnicu Sărat, Buzău, Botoşani, Braşov, Chişinău, Cernăuţi, Siret, Storojineţ, Galaţi, Brăila, Lujeni, Coţmani, Orhei, Soroca şi Floreşti. Prin aceasta se spera să se facă faţă scăderii continue a preţului zahărului, iar cu sprijinul responsabililor de depozite, „oameni

[70] C. Hamangiu, *Codul General al României. Legi uzuale*, vol. XXI, 1933, Bucureşti, 1934, p. 261.
[71] S.J.S.A.N., Fond *Primăria judeţului Suceava*, d. 1/1927–1936, p. 92.
[72] *Ibidem*, p. 103–104.
[73] *Ibidem*, d. 2/1928–1948, p. 3.
[74] *Ibidem*, d. 1/1927–1936, p. 121.

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)

serioşi şi introduşi în pieţele lor", să se desfacă până la sfârşitul anului, la preţul concurenţei, o cantitate de 100–120 de vagoane[75]. Astfel, se evitau intermediarii de tipul firmei „Zuhag" S.A.R. Rădăuţi, care avea ca obiect de activitate achiziţionarea şi vânzarea produselor şi derivatelor de zahăr[76]. În cadrul acestui demers, credem că merită remarcat efortul de a pătrunde pe piaţa din nordul Bucovinei, dominată de grupul puternic de fabrici de zahăr de la Lujeni, Jucica şi Crisciatec. Campania de prelucrare din acel an a durat 61 de zile (între 16 octombrie şi 16 decembrie) şi a avut următorul rezultat: 490 vagoane de zahăr, 18 vagoane de zahăr alb, 5,6 vagoane de zahăr brut, 157 vagoane de melasă, 120 vagoane de borhot uscat[77].

Deoarece industria zahărului continua să se găsească într-o situaţie „aproape desnădăjduită", s-au purtat tratative dificile pentru reconstituirea cartelului, întrerupte în câteva rânduri, la care au participat, din partea Societăţii „Iţcani", Th. Iacobovici şi A. W. Dinerman. La 15 decembrie 1934 s-a ajuns la o convenţie definitivă, pentru o perioadă de cinci ani, privind constituirea Societăţii „Comerţul Zahărului" S.A.R., cu un capital de 20 milioane de lei, la care fabrica din Iţcani participa cu un capital echivalent cu cota ei de vânzare, care era de 4,464%[78]. De la această dată concurenţa între fabrici a încetat şi a început „un regim de vânzarea normal"[79].

Fabrica de Zahăr „Iţcani" S.A.R. avea o situaţie specială care o individualiza în cadrul industriei de profil din ţară. Aşa după cum s-a subliniat şi în şedinţa Consiliului de Administraţie din 6 mai 1936, unitatea „*este singura întreprindere în industria zahărului cu capital pur românesc* (s. n. – M.-A. C.) în care de altfel B.N.R. este direct interesată, posedând un pachet important de acţiuni ale Soc[ietăţii] «Iţcani»"[80]. Totodată, fabrica dispunea de o singură unitate de producţie care, pentru a fi rentabilă, trebuia să comercializeze anual cel puţin 450 vagoane de zahăr, în condiţiile concurenţei acerbe din partea cartelurilor care dominau piaţa[81]. În acest context, conducerea întreprinderii constata „cu regret" că, şi în acel an, bilanţul (pentru exerciţiul financiar 1934/1935) s-a soldat cu o pierdere de 5 322 285 lei, deoarece timp de patru luni s-au vândut 190 vagoane de zahăr cu preţul mediu de 22,20 lei, cu doi lei sub preţul cartelului[82].

Datorită posibilităţilor reduse de export, producţia de zahăr a urmat linia descendentă a consumului intern, care a scăzut în ultimii ani la o medie de 9 000 de vagoane anual. Cu toate acestea, în campania 1935–1936 s-au produs 12 168

[75] *Ibidem*, d. 1/1927–1936, p. 134.
[76] „Buletinul Oficial al Camerei de Comerţ şi Industrie Cernăuţi". Supliment, nr. 9, 1931, p. 57.
[77] S.J.S.A.N., Fond *Primăria judeţului Suceava*, d. 1/1927–1936, p. 129.
[78] *Ibidem*, p. 127.
[79] *Ibidem*, d. 2/1928–1948, p. 31.
[80] *Ibidem*, d. 13/1936, p. 12.
[81] *Ibidem*, p. 6v.
[82] *Ibidem*, p. 1.

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)

vagoane de zahăr. Dacă în anul 1931 producția de zahăr a României a fost de 41 000 tone, în anul 1935 a ajuns la 121 676 tone[83]. În aceste condiții și în depozitele fabricii din Iţcani exista, la 30 septembrie 1935, un stoc de 228 vagoane de zahăr rămas din campania precedentă. Conducerea Societății „Iţcani" a apreciat consumul intern la 8 500 vagoane de zahăr, din care cota-parte a fabricii bucovinene era de 380 de vagoane. În consecință, peste un an, era posibil ca stocul să se ridice la 380 de vagoane, „adică cantitatea necesară pentru acoperirea vânzărilor noastre pentru un an întreg viitor"[84]. Acest surplus crea mari probleme care, potrivit lui A. W. Dinerman, puteau fi rezolvate doar pe trei căi: a) oprirea pe timp de un an a fabricii; b) prelucrarea unei cantități reduse de zahăr, în curs de trei–patru ani, pentru amortizarea stocului de zahăr; c) găsirea unui debuşeu în străinătate.

Prin exportul, la „un preț acceptabil", a excedentului de producție, fabrica urma să lucreze la capacitatea normală pentru acoperirea consumului intern, ceea ce „ar mai atrage după sine o lichiditate atât de necesară societății noastre". Pentru a fi rentabilă, întreprinderea trebuia să producă 300 vagoane de zahăr, ipoteza opririi fabricației fiind respinsă, pe motiv că „ar avea rezultate dezastroase"[85]. Problema exportului nu putea fi rezolvată în timp scurt, astfel că D. Angelescu a fost însărcinat ca la viitoarea întâlnire cu guvernatorul B.N.R. „să caute să obție avantajele ce ar putea să le acorde B.N.R. pentru un eventual export"[86]. Avantaje substanțiale erau prevăzute și de Legea zahărului din 1933, care prevedea că „zahărul destinat exportului și efectiv exportat este scutit de taxe"[87]. Fabrica de Zahăr din Iţcani a început să exporte, începând cu anul 1932, melasă în Ungaria și Danzig, respectiv borhot în Cehoslovacia[88]. Valoarea comercială a mărfurilor exportate de fabrică în cursul anului 1933 a fost de 1 094 075 lei[89].

Semnele marii crizei economice s-au făcut simțite în Bucovina mai devreme, datorită prăbuşirii exportului cu lemn și cereale, care își avea drept principal debuşeu Germania. La conjunctura internațională profund defavorabilă s-au adăugat efectele industrializării rapide din perioada postbelică, fără dezvoltarea unei piețe interne capabilă să absoarbă producția acesteia și concurența acerbă a capitalului străin.

În contextul menționat, Societatea „Iţcani", la fel ca întreaga industrie a zahărului din țară, a intrat în cercul vicios al supraproducției cu consecințe economico-financiare devastatoare. Scăderea consumului intern de zahăr a dus la o

[83] *Enciclopedia României*, vol. III, Bucureşti, 1939, p. 990 și urm.
[84] S.J.S.A.N., Fond *Primăria județului Suceava*, d. 1/1927–1936, f. 173.
[85] *Ibidem*, p. 173–174.
[86] *Ibidem*.
[87] C. Hamangiu, *Codul General al României. Legi uzuale*, vol. XXI, 1933, Bucureşti, 1934, p. 261.
[88] A.N.I.C., Fond *Ministerul Industriei și Comerțului. Direcția Statistică Industrială*, d. 622/1929–1940, *Statistica industrială – 1936*, p. 40v.
[89] *Ibidem*, *Statistica industrială – 1933*, p. 38.

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)

reducere graduală a preţului zahărului, conflicte între cultivatorii de sfeclă şi producătorii de zahăr, dar şi între aceştia din urmă, care, pentru a evita libera concurenţă, au format diverse carteluri, mai mult sau mai puţin efemere. Aplanarea acestor disensiuni printr-un cadru legislativ special a atras intervenţia statului în ceea ce priveşte producţia şi desfacerea zahărului, politică care nu a fost întotdeauna favorabilă fabricanţilor.

Societatea „Iţcani", o întreprindere mică, dispunând de capital exclusiv autohton, pe o piaţă dominată de marile carteluri, a receptat din plin şocul crizei economice mondiale. Grevată de mari datorii financiare, întreprinderea suceveană a fost silită să-şi reducă sau chiar să întrerupă producţia (în perioada 1931–1932), să recurgă la reduceri drastice de personal şi amputări salariale. O lovitură în plus, la nivel managerial, a fost reprezentată de decesul administratorului-delegat şi fondator al Societăţii, W. Dinerman.

În aceşti ani deosebit de dificili pentru mediul de afaceri, vor fi adoptate – în condiţiile uzurii morale şi fizice a utilajelor şi tehnologiei folosite – primele măsuri de modernizare şi sporire a competitivităţii. În vederea depăşirii dificultăţilor cu care se confrunta în privinţa plăţii unor datorii mai vechi şi obţinerea unor noi credite, Societatea „Iţcani" a intrat în legături financiare cu Banca Naţională a României, direcţie care va fi urmată cu consecvenţă şi în anii următori.

BDD-A32594 © 2011 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:47 UTC)